

Vážený pán predseda Výboru pre vzdelanie, vedu, kultúru, ľudské práva a petície!

dňa 14. júna mi bola hromadným mailom doručená pozvánka senátneho výboru na „*veřejné slyšení*“ na tému „*Aktuální situace v Ústavu pro studium totalitních režimů.*“ Dovoľte mi Vážený pán predseda, aby som písomne v krátkosti, ale vecne zareagoval na Vašu pozvánku.

Na úvod sa ospravedlňujem, že moje stanovisko posiadam písomne. Nazdávam sa, že pri príprave tohto zasadnutia došlo k malému organizačnému „pochybeniu“, nakoľko som presvedčený, že na takéto významné jednanie by sa mali pozývať rečníci, aktívni účastníci – o tom ani nehovoriac, že i zo zahraničia – vo väčšom časovom predstihu a po dojednaní termínu, a až následne posilať definitívnu podobu pozvánky. Nazdávam sa, že v tomto prípade sa to tak nestalo. A to je najväčším dôvodom, prečo sa nemôžem zúčastniť na vašom dnešnom rokovaní. Bohužiaľ z dôvodu pracovného zaneprázdnenia dnes nemôžem byť medzi vami a osobne „*face to face*“ predniesť môj názor na toto podujatie a na takmer trojročné obdobie, čo som stál na čele archívu, resp. kým som bol v zamestnaneckom pomere v ABS. Na druhej strane však musím podotknúť, že svojim spôsobom moja neúčast na „*veřejnom slyšení*“ ma musí tešiť, totiž po rôznych životných peripetiách čo som prežil od odvolania z funkcie riaditeľa ABS podarilo sa mi nájsť zamestnanie, a práve dnešným dňom nastupujem na moje nové pôsobenie.

Podme k veci: najprv k cieľu Výboru pri organizovaní tohto podujatia, následne k programu „*veřejného slyšení*“ a napokon k môjmu názoru.

Som hlboko presvedčený, že organizovanie tohto podujatia je vedené dobrým úmyslom bez politických a negatívnych osobných indícií ľudí, ktorí sa nevedeli a dovoľím si tvrdiť ani dnes nie sú ochotní sa vysporiadať so skutočnosťou, že prijatím zákona č. 181/2007 Sb. vznikli dve organizácie pod jednou, spoločnou strechou.

Je chválihodné, že na pôde Senátu sa spomína na výročie prijatia zákona o Ústave pro studium totalitních režimů a o Archívu bezpečnostních složek, i keď sa s touto formou neviem celkom stotožniť. Napriek žalostnej tragikomédii okolo môjho odvolania z funkcie riaditeľa ABS som toho názoru, že prijatím zákona sa

naskytla výnimočná a jedinečná šanca nato, aby Česká republika dovŕšila niekoľkoročné úsilie aktivistov a politikov o slobodnom bádani a sprístupňovaní dokumentov doby neslobody a komunistickej totalitnej moci. Výsledkom je, že od roku 2008 Česká republika v tomto smere je ukázkovým príkladom pre ostatné krajiny bývalého východného bloku, ale i ostatných krajín.

A teraz k programu: podľa pozvánky „*veřejné slyšení*“ je zvolané k aktuálnej situácie USTR. Takýto názov vo mne zbudí dojem, ako by niečo výnimočné sa dialo v USTR, nedaj Bože vznikol nejaký „*havarijný*“ stav, kvôli čomu je potrebné zvolať takéto fórum. Ak je to tak, prosím túto poznámku ignorujte. Podľa pozvánky je podujatie rozdelené do piatich blokov, z čoho len jeden (II. blok) sa venuje čisto Ústavu, čiže podľa pozvánky „*k aktuální situaci*.“ V prvom bloku je správa za Radu USTR, tretí a štvrtý je čistou záležitosťou ABS, a posledný blok sa týka oboch organizácií. Nazdávam sa preto, že v pozvánke uvedený názov podujatia je mylný a nepresný. Ak Výbor chce vyhodnotiť aktuálnu situáciu oboch organizačných jednotiek štátu, mal by zvoliť presnejší názov tohto „*slyšení*.“

Nedá mi, aby som sa nevyjadril k rečníkom uvedených v pozvánke. Vo všeobecnosti je možné konštatovať, že medzi rečníkmi sa nachádzajú kompetentné osobnosti, ktoré zapadajú do koncepcie podujatia a na druhej strane sú pozvaní ľudia, ktorí so svojim pôsobením a zastávaním určitej funkcie by nemali dostať priestor na verejné vystúpenie. Ak áno, tak jedine v diskusii. O tom, už ani nehovoriac, že niektoré kľúčové osoby vôbec nefigurujú v pozvánke. Druhá moja poznámka sa týka k časovému limitu jednotlivých rečníkov. Predpokladám, že vedúci zamestnanci, ktorí zastávali svoje pozície mesiac alebo necelé tri mesiace, budú ohľaduplní a slušní voči ostatným a im poskytnutý časový priestor si prispôbia adekvátne k ich účinkovaniu v USTR.

Paleta pozvaných rečníkov je veľmi pestrá. Nazdávam sa, že v treťom panely chýbajú dvaja významní činitelia ABS: Mgr. Martin Pulec, ktorý bol prvým, i keď dočasným riaditeľom ABS a PhDr. Miroslav Urbánek. Pán Urbánek bol prvým zástupcom riaditeľa i po mojom odvolaní z funkcie, a podľa Organizačného poriadku ABS zastupoval riaditeľa v jeho neprítomnosti. Pán Urbánek vo svojej funkcii bol potvrdený i „*prozatímnym ředitelem*“ USTR p.

Hazdrom. To jest na poskytnutie informácii o ABS za obdobie VII. - XII. 2010 je kompetentný p. Urbánek a nie Mgr. Světlana Ptáčnicková.¹ Taktiež si neviem odpovedať na otázku, z akého dôvodu figuruje ing. Maria Fižová v III. bloku? Keď vychádzame z faktu, že podľa zákona kapitolu 355 vedie USTR, tak prečo nie sme transparentní a prečo nedávame priestor správcovi kapitoly, konkrétne námestníkovi riaditeľa USTR pre ekonomiku, prevádzku a informatiku?

Taktiež je pre mňa záhadou, ako sa dostala doc. PhDr. Marie Ryantová, predsedkyňa Českej archívnej spoločnosti do IV. bloku! ČAS je dobrovoľným občianskym združením, stavovskou organizáciou bývalých i činných archivárov, vysokoškolských pedagógov, študentov PVH a archívniectva a priaznivcov archívov. Jej kompetencie k uvedenej téme – Spolupráce s ABS z hľadiska zákona č. 499/2004 Sb. – je menej, než irelevantné. Nechcem byť ironický, ale bude sa vyhodnocovať počet členov v ČAS zo strany pracovníkov ABS, alebo ich účasť na odborných podujatiach organizovaných ČAS? Jediným kompetentným orgánom na vyhodnotenie spolupráce s ABS z hľadiska archívneho zákona je Odbor archívnej správy a spisovej služby MV ČR, v prípade riaditeľka Národného archívu, s ktorou ABS už niekoľko rokov úspešne spolupracuje v intenciách zákona.

A teraz v krátkosti k zadanej téme. Keď mi dovoľíte, tak nebudem Vám rečniť o činnosti a pôsobnosti ABS za obdobie febr. 2008 až jún. 2010, keď som stál na čele archívu, lebo považujem to za zbytočné. Totiž to, čo by som Vám tu odprezentoval, už raz bolo udobrené a schválené Radou USTR, ako najvyšším orgánom podľa zákona 181/2007 Sb., a následne Senátom ČR, a je publikovaná², sprístupnená na web stránke ABS, ako výročná správa. Len jedna otázka na kompetentných: kedy zverejní ABS svoju výročnú správu za rok 2011?

Skôr by som sa chcel venovať heslovite k niektorým zásadným výsledkom a podeliť sa s Vami o moje osobné dojmy, ktoré som nadobudol za takmer trojročné obdobie.

Obdobie od februára 2008 do konca júna 2010 môžeme hodnotiť z rôznych uhlov pohľadu. Musíme však vychádzať z toho, že ABS bol zriadený zákonom č. 181/2007 Sb., je správnym úradom, ktorý je priamo riadený Ústavom,

¹ Mgr. S. Ptáčnicková se slyšení v Senátu PČR neúčastnila (pozn. ed.).

² PhDr. Marie Ryantová se slyšení také neúčastnila (pozn. ed.).

a ABS ako súčasť rozpočtové kapitoly 355 je účtovnou jednotkou. Na druhej strane však podľa archívneho zákona (zákon č. 499/2004 Sb.) je zaradený do sústavu verejných archívov a vykonáva výkon verejnej správy na úseku archívnictva a výkonu spisovej služby. Tento legislatívny rámec a tieto základné konštatovania určovali a i momentálne určujú Archívu mantinely v jeho existencii. Archív od svojho vzniku prešiel zásadným vývojom. Ako jeden z najmladších verejných archívov ČR prekonal svoje detské choroby, a dnes je jeho miesto v sústave verejných archívov výnimočný a stabilný. Jeho výnimočnosť spočíva nielen v charaktere archívnych fondov, ktoré spravuje, ale ABS je významným úradným miestom, ktoré zohráva nenahraditeľnú úlohu v procese vyrovnania sa spoločnosti s minulým komunistickým režimom.

Môžem konštatovať, že základné ciele, ktoré som si pre seba vytýčil pred nástupom do funkcie, a ktoré som prezentoval v januári 2008 pred Radou USTR: personálne stabilizovať a vybudovať archív, ako odborné archívne pracovisko, stabilizovať finančnú situáciu po zmenenej situácii, dokončiť delimitáciu archíválií z doby neslobody a komunistickej totalitnej moci, a naštartovať odborný rast archívu - sa mi podarilo dosiahnuť.

Prvý rok existencie ABS bol rokom vzniku a vybudovania základných podmienok na plnenie zákonom stanovených úloh. Vybudovaním skupiny evidenčnej, ktorá vykonávala hlavne časť úradnej činnosti, spracovanie dotazov úradnej povahy sa podarilo vybudovať korektné vzťahy hlavne s NBÚ, s Bezpečnostným odborom MV ČR, a spravodajskými službami. Začiatkom decembra sa dokončil delimitačný proces dokumentov, archíválií a informačných systémov z MO ČR a Vojenského spravodajstva. Druhý rok existencie ABS bol okrem iného v znamení hľadania riešení priestorových problémov (Kobylisy). V júli 2009 v spolupráci s USTR sa spustil pilotný projekt elektronického archívu, ktorý znamenal veľký krok k zlepšeniu možností prístupňovania archíválií. Koncom roka 2009 ABS dosiahol jedinečného úspechu, keď zahájilo činnosť jeho vlastné reštaurátorské pracovisko vybavené s jedinečným prístrojom v ČR na hromadné odkyslovanie papierových dokumentov.

Koncom roka 2009 som bol toho názoru, že prvé dva roky môžeme považovať za prvú etapu existencie ABS, a dozrel čas na to, aby z tejto jedinečnej

inštitúcie vzniklo uznávané, dynamické odborné, archívne pracovisko. Na to sme mali vytvorené všetky predpoklady. V prvom polroku 2010 boli naplánované ďalšie úlohy, ktoré by odstránili tie nedostatky, ktoré nastali resp. len čiastočne boli riešené pri procese vzniku organizácie, t.j. v prvej etape. (personálna politika, dislokácia – spoločná budova pre ABS a USTR, vyšpecifikácia spolupráce s USTR, atď.) Garanciu ďalšej úspešnej etape som vnímal vo zvýšení, zefektívnení odbornej úrovne a archívnej činnosti, v optimalizácii fungovania organizácie, v získaní centrálnej budovy – dislokácie archívu a v neposlednom rade v rozšírení spolupráce s domácimi a zahraničnými inštitúciami. Ako zásadný úspech v roku 2010 môžeme konštatovať, že ABS 9. júna sa stal riadnym členom Medzinárodnej archívnej rady (ICA) so sídlom v Paríži.

Moje sny, ktoré si čiastočne osvojilo i pár ľudí z vedenia ABS nakoniec stroskotali po známych nepravdivých a účelových útokoch, ktoré vyvinuli proti mojej osobe niektorí členovia Rady USTR v spolupráci zamestnancami ABS a podporou médií. Táto dvojmesačná diskreditačná kampaň nakoniec bola korunovaná mojim odvolaním z funkcie riaditeľa ABS 21. júna 2011 veľmi neštandardnou cestou, t.j. telefonickým oznámením, nakoľko som bol práceneschopný.

Ako sa hovorí: čas je najlepším liekom na získané rany. V mojom prípade sa to potvrdilo, i keď tie nepodložené klamstvá a účelové hry ma hlboko poznačili. Dôvody, ktoré uviedol tzv. „*nezávislý odborný posudok odborníka*“, resp. podklady pozbierané p. Pernesom a medializované straty a ničenia archíválií sa nepotvrdili. Ale, ako to v takýchto prípadoch je zaužívané, zodpovední ľudia a média už neboli zvedavé na nové zistenia, i keď narábali s falošnými informáciami účelovo.

Čiastočná satisfakcia mi napokon bola učinená zo strany nového vedenia USTR, i keď očistenie môjho mena si vyžaduje dlhšiu dobu, a ďalšie kroky. Na záver mi dovoľte jednu subjektívnu myšlienku. Po mojom účelovom odvolaní z funkcie riaditeľa ABS som bol toho názoru, že mojim odchodom sa more ukludní a nastane konsolidačné obdobie v živote ABS. Ako sledujem diania okolo ABS situácia je úplne opačná. I keď dnes je dôvod na oslavu a na spomienku,

takýto široký zoznam riaditeľov USTR a ABS za necelých päť rokov niečo znamená.

Napriek tomuto konštatovaniu prajem obidvom inštitúciám ďalšiu úspešnú „päťročnicu“!

Ladislav Bukovszky